

ETH DIARI

Numerò 85
Dimars 20 d'abriu 1999

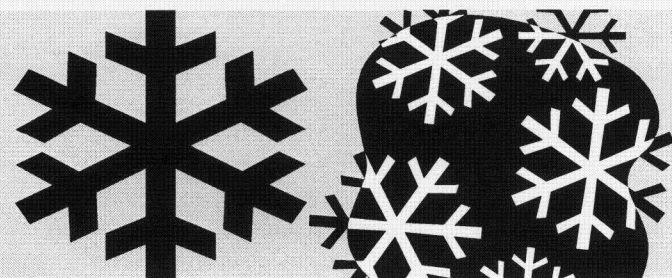
HUELHETON

DIARI

D'ARAN

Prètz: 50 pessetes

FÒRT RISQUE DE LAUETS ENA VAL

Erà zòna dera Val d'Aran e eth Palhars Sobiran en Pirenèu occidentau se tròben aué en alèrta peth fòrt risque de lauets pr'amor dera grana quantitat de plaques nhèu acantierades pendent es darrèri dies. Erà rèsta dera zòna pirenèca se tròbe en situacion de risque mercat e moderat, segontes es donades deth Serviçi Geologic dera Generalitat. Aquesta situacion se perlongarà en quia meddia de deman.

Eth perill de lauets ei fòrt per dessus des 2.000 mètres ena zòna aranesa, a on es celhs de nhèu son plan mès anautits e es precipitacions prevedibles entàs pròplèus dies, tamb nhèu ens còtes nautes, mantieràn eth mantèu nivau inestable.

Es lauets pòden provocà-se de manèra naturau pr'amor dera fòrta umidificacion deth mantèu de nhèu enes vessants dera zòna nòrd tant en Pirenèu occidentau com en orientau.

Dus mòrts e dus herits en un lauet en Andòrra

Dues persones moriren e dues mès gesseran herides ager ath maitin de resultes d'un lauet registrat en Plan der Estanh, en Pirenèu andorran, segontes que confirmèren hònts deth Ministèri d'Interior deth Govèrn andorran.

Es victimes deth lauet, qu'auien començat ua excursion pera zòna, son òmes. Un des mòrti ère de nacionalitat andorrana, Albert Viladomat, e er aute de nacionalitat francesa, tamb familha residenta en Principat, e ère er entrenador dera Federacion Andorrana

d'Esquí.

Atau madeish, dempús deth lauet se trobèren dus òmes mès heridi, era un, de nacionalitat espanhòla, herit leument e er aute grèu, que siguec trasladat tar espitau dera Nostra Senyora de Meritxell (Andòrra).

Era policia andorrana informèc qu'es victimes formauen part d'un grop de 10 o 12 montanhaires. Es equips de rescat arribèren 15 minutas dempús deth lauet, gràcies ara rapida telefonada d'un des excursionistes, qu'auie telefon mobil.

Ieltsin acuse ara OTAN de voler "hèr un protectorat de Iogoslàvia" e ditz que non ac permeterà

Boris Ieltsin l'ac a deishat plan clar a Clinton: Milosevic non se seirà en ua taula de negociacions en quia qu'era OTAN cèsse es sòns bombardegi. Es líders d'Estats Units e Rússia mantengueren ua entrevista telefonica "entà estudiar era situacion de Kosòvo", segontes eth Kremlin. Maugrat que semble que sonque s'a dat arguments recurrents. Ieltsin a acusat es aliadi de voler "empòrtà-se era

victòria e hèr de Iogoslàvia un protectorat", çò que Moscò non pòt permetèr. Mentretant, es blagues d'ua possibla intervencion terrèstra dera Aliança tornen a èster importantes dempús des declaracions de Javier Solana tara BBC a on afirmave qu'era campanha d'atacs aèris qu'ère pro. "Mès s'arribe un moment en quau ei de besonh intervien en tèrra, s'ò segur que se harà", higeç Solana.

ES SÈRBIS EMPEDEGUEN CROTZAR ES FRONTÈRES OFICIAUMENT DUBÈRTES

Es frontères iogoslaves tamb Albània, Macedònia e Montenegro demoren "oficiaument dubèrtes" maugrat que sonque 25 albanoskovars les a crotzat enes darrères ores pr'amor deth "preocupant" cambi d'actitud des fòrces sèrbies, qu'ara les empedeguen gèsser deth sòn territòri.

Un portavotz dera Nauta Comissaria de Nacions Unides entàs Refugiadi (ACNUR), Kris Janowski, afirmèc ager que son "fòrça plan preocupadi" per aquesta escadença per que, segontes es testimonis des

refugiadi qu'arribèren ager, i a detzenats de milèrs de personas en camin entà abandonar Kosòvo dempús d'auer estat expulsadi des sues cases per exercit sèrbi.

Janowski expliquèc en ua conferéncia de premsa qu'era arribada de refugiadi s'arturèc "de patac" en quias 3.00 GMT d'ager en Morini (nòrd d'Albània) e qu'ua situacion parièra s'a produït en Macedònia e Montenegro. Enquiar aquesta ora ues 6.000 personas crotzèren era termièra albanesa, en tot qu'en Montenegro e Mace-

dònia sonque n'arribèren 500 pendent tot eth dia.

Entre es nauvengudi, ua hema endiquèc qu'auie agut de pagar 1.700 marcs alemans as militars sèrbis entà que la deishèssen arribar en quia frontera, higeç eth portavotz. .

ES MÒSSOS AURÀN PLIES COMPETÈNCIES DE TRANSIT ENES COMARQUES DE LHÈIDA E ENA VAL D'ARAN A COMPDAR DE MAI

Eth conselhèr de Governacion, Xavier Pomés, afirmèc que 222 agents de transit des Mòssos d'Esquadra restaràn desplegadi en toti es parçans lheidatans e en Aran "çò de mès tard, eth dia 19 d'abriu", e exerciràn plies competències a compdar deth Prumèr de mai. Pomés assegurèc que, segontes eth calendari previst, ager toti es agents de transit dera Policia Autonòmica enes comarques de Lhèida auien de començar eth procès de reconeishement territorialu entà familiarizà-se tamb es carretères e, sustot, tamb era metuda en foncionament des equipaments.

"Açò ac hèm perque en matèria de transit, a diferéncia de çò que passe en seguretat ciutadana, non i aurà cap periòde de desdoblament tamb era Guàrdia Civi, pr'amor qu'a compdar deth dia 1 de mai auem de garantir aguest servici tamb es maximes garanties tecnicas de cara ath ciutadan", expliquèc eth conselhèr.

Pomés tanben endiquèc qu'eth traspàs de competències d'un còs de seguretat tà un aute s'a de hèr tamb serenitat, ja que "es agents son personas qu'an familha e ua sèrie de circumstàncies personaus, per tant non pòden èster tractades coma bonhes o maletes. Aquesta gent a de poder optar tamb tranquillitat tàs corresponents concorsi de traslat".

Eth conselhèr auancèc qu'era cerimònia de traspàs de competències de transit dera Guàrdia Civi ara Policia Autonòmica se harà en Tàrrega eth Prumèr de mai. Atau madeish, endiquèc qu'era de Mollerussa "ei era darrèra des comissàries que se començarà a bastir. Tamb Mollerussa qu'acabarà eth cicle der escampilhament des Mòssos enes comarques de Lhèida. Per tant, eth dia 1 de noveme auram en tota era circoscripcion de Lhèida era plia responsabilitat dera seguretat ciutadana e d'orde public", didec.

CDC E UDC TANQUEN FINAUMENT ETH SÒN PACTE DE COALICION TAMB SONQUE 10 MUNICIPIS SENSE ACÒRD

CDC e UDC tanquèren definitivament un acòrd globau entà concòrrer un viatge mès amassa tàs pròplèus eleccions deth 13 de junh jos es sigles de CiU, maugrat qu'encara restèren dehòra d'aguest acòrd 10 municipis a on siguec impossible conciliar es plaçaments des dus partits e enes quaus aguesti s'enfrontaràn en candidatures desparières.

Entar acòrd arribèren diuendres passat es secretaris d'Organizacion de CDC e UDC, Felip Puig e Josep Sánchez Llibre, respectivament, dempús de 25 ores d'intenses amassades ath long dera darrèra setmana, segontes informèc Puig, dempús dera amassada d'ager deth Comitè Executiu de CDC.

Puig expliquèc qu'er acòrd a estat avalorat pera Executiva de manèra "plan favorable e satisfactòria", en tot soslinhar tanben que permetís presentar "ua imatge de coesion renaüida, afortida e ar auça". Aguest acòrd

finau arribe dempús d'un an de soscriuè-se eth prumèr pacte de coalicion entre CDC e UDC entad aguestes municipaus.

CiU presentarà candidatures en 910 municipis, ua detzea mès qu'en 1995. Felip Puig destaquèc eth hèt qu'en aquesta escadença CDC e UDC non s'an despartit cabeçades de lista per sortèg, çò que passèc enes anteriores eleccions en 15 municipis, atau com eth hèt que s'agen amendrit de 25 a 10 es municipis enes quaus non a estat possible arténher un acòrd conjunt.

Aguesti municipis son Calònge, era Val d'en Bas, Alcanar, Creishelh, Altafulha, Santa Oliva, Vilanòva de Prades, Canet e Verdú. Ena majoria d'aguesti municipis es problèms ara ora de hèr listes son dejà istorics. Enes 9 prumèrs, CDC se quede tamb era mèrca de CiU e UDC sonque en Verdú. Açò supòse qu'es democristians presentaràn 9 listes coma independents e CDC ua.

Resumit: Es drets umans actuaus, tant es de primèra generacion (civius e politics) com es de dusau generacion (economics, sociaus e culturaus) son drets umans fonamentament individuau que non asseguren era solidaritat entre personas e pòbles. Entà pr'amor d'arténher qu'es drets umans tanben servissen entà assegurar era solidaritat entre personas e pòbles, se prepausa era formulacion e desvolopament des Drets Umans Collectius, que non èntren pas en contradiccion amb es Drets Umans Individuau, senon que ne son un complement de besonh: sense es primèrs, es dusaus non an sentit en eri madeishi.

DIAGNOSTIC

Es drets umans actuaus, tant es de primèra generacion (civius e politics) com es de dusau generacion (economics, sociaus e culturaus) son drets umans fonamentament individuau. Aquesta característica hè que non asseguren per eri madeishi era solidaritat entre personas e pòbles. Cau auer en compde qu'eth sorgiment des drets umans se produch d'entrada entà defenèr-se des abosi contra es individus per part des estats absoluts e autoritaris.

OBJECTIUS

Arténher qu'es drets umans tanben poguen contribuïr ara solidaritat entre pòbles e personas.

INSTRUMENTS

Es Drets Umans Collectius:

1. Justificacion. Er èster uman a drets inerenti ath hèt d'èster ua persona, desparièra e distingibla, mès sonque les realize laguens der ambit uman a on viu e, en definitiua, ena comunitat qu'ei eth hilat des sues relacions a compdar deth quau completèra era sua identitat. Ei tanb aguestes personas que creè e compartís ua cultura e ei tanb eres, en darrèr tèrme, que bastís un collectiu uman desparion e distingible d'auti collectius umans. Cadun d'aguesti collectius o comunitats existís e se definís coma subjèctes de drets umans. Es drets umans collectius son inseparables, enquia a formar un tot, dera dimension sociau qu'a tota persona; non èntren en contradiccion amb es drets umans individuau perque les pòrten, dialecticament, entà complí-les d'ua manèra plia.

2. Caracteristiques des Drets Umans Collectius. A compdar des premisses adès anonciades, proposariem repensar es drets umans, en sòn vertent collectiu, en tot auer present que: es drets collectius son era expression dera participacion voluntària des membres (personas concrètes) entà hèr viuer un pòble-comunitat desparièr, sense cap d'intromission impausada de dehòra e tanb eth plen respècte ath dret a escuelher de cada persona includida ena comunitat. Es drets collectius an d'èster formuladi en cada cultura, en tot garantir era libertat de cada pòble e emparant era sua distincion en repòrt as auti pòbles. Era antitèsis serie eth foment dera discriminacion des

personas pr'amor dera sua origina e eth non-respècte tara diferéncia (en tot auer present, totun, de non confòner pas eth respècte entara diferéncia amb eth mestissatge coma principi, ja qu'aguest pòt devier era negacion dera identitat de cadun). Es drets collectius son prioritari ena reestructuracion d'un mon cada viatge mès propèr as exigéncias e evolucion dera comprension des drets umans.

3. Relacion entre Drets Umans Collectius e Drets Umans Individuau. Aguesti darrèri non se pòden exercir igualment laguens d'escadences a on era comunitat, laguens dera quau ua persona ei convençuda d'apertier, viu en un sistèma mercat pera plia democràcia, er exercici de totes es libertats publicas e en regim de reconeishement internacionau basat ena sobirania de cada pòble. Ua persona membre d'un pòble colonizat/sotmetut aurà tostemp dificultats entà exercir sense cap de trebuc ne limitacion, per exemple, era lengua dera comunitat; dificultats que provien, precisament, des condicions qu'atèrmien -quan non proibissen- es drets collectius enes quaus a de viuer era pròpria comunitat.

Aureli Argemí Roca

Centre Internacional Escarré per les Minorias Ètniques i Nacionals-CIEMEN
Tèxte deth "Banc Interactiu de Propostes"
deth Fòrum Català per Repensar la Societat

UA TENDA D'ACAMPADA RESUMÍS ES CONDICIONS MISERABLES DES REFUGIADI DE KOSÒVO

Era tenda 7 dera hilada 13 deth nau campament dera Creu Ròja, elegida ar azard, resumís es condicions miserables a que sigueren reduïdi es descendents d'albanesi que hugèren de Kosòvo. Afrim Emraj, de 29 ans maugrat que semble que n'age 14, ei caperat tanb un parelh de hlatsades. Patie de mainatge ua lesion cerebrau pr'amor dera fèbre e dempús restèc paralizat per ua queiguda. Non pòt deishar era tenda perque era sua cagira d'arròdes ei en Kosòvo. Mès tanpòc non a cap de lòc tà on anar. Sa mair Isem jad en pis de plastic despe-rançada. Es sèrbis auciren eth sòn òme Muhhmet abantes de començar er exòde

a pè dera ciutat de Drenica hè ja sies dies. Tamb era ajuda des sòns amics portèc a Afrim e non auer fòrces entà lèu arren mès. Ath sòn darrèr que i é Zyli Kuci, que semble qu'age 90 ans, a despiet que sonque n'a 70. En camin perdec de vista eth sòn marit e es auti familhars. "Non podia caminar de prèssa atau qu'eri s'auancèren", expliquèc. "E dempús ja non les podí trobar. Dilhèu son aci". Se non ei qu'eth sòn marit passe pera tenda 7 dera 13 hilada, ei pòc probabla ua pròpleu trobada. Es foncionaris d'ajuda trabalhen en provediment de ço de mès de besonh -tendes, aliments, abric- e non an temps entà cercar familhars. En

totau s'acorròpen 13 personas ena tenda, qu'ei secodida tanb cada ventada. Un tempèri transformèc es carrèrs en arriuets de hanga.

Sevdie, de 19 ans, era hilha de Isem Emraj, passe bona part deth dia en tot sajar de satisfacer es besonhs des sòns tanb relatiua sòrt. Podé plaça-se en ua tenda que ja ei un triomf en Kukes, ua poblacion fronterera plia de refugiadi.

"Se vos platz, auem de besonh ròpa shuta entà Afrim", li demanèc Isem a un reportèr en tot amorassar es hlatsades que caperauen eth sòn hilh, arraulit de heired. "Ei tot mòg e è pòur qu'emmalautisse". Guardèc es racions noruègues d'e-

mergècia de naut contiengut de proteïnes e higeç: "Tanben mos anarie ben un shinhau mès de minjar".

Aguest reportèr trobèc es equips de Metges sense Frontèrs e era Creu Ròja 'lutant' tanb es carpes secodides pera ventòria, en tot sajar de plaçar mès tendes entàs refugiadi qu'arriben. Hèn ço que pòden, dideren. E açò non ei pas guaire.

SEGONTES ETH PNB, SONQUE ERA POLICIA PÒT EMPEDIR ERA ASSEMBLÈA DE KURDS

Se presentèc en ua ròda de premsa en Bilbao eth comunicat aprovat dissabte passat pera Assemblèa Nacionau, eth maxim organ deth PNB entre congressi, sus era decision deth Tribunau Constitucionau (TC) d'admèter a tramit eth recors presentat peth Govèrn contra era cession deth Parlament basc as kurds.

Era declaracion ditz qu'era "soleta manèra d'empedir era amassada kurda en Parlament ei era d'entorar policiaument era sedença en tot empedegar pera fòrça era entrada de membres dera Assemblèa kurda". "Que gòsi eth Govèrn espanhòu, deishant a un costat recorsi juridics sense basa reau, a prèner era mesura e deishar veir era veritabla cara dera sua intencion: non les molèste era Assemblèa kurda senon que se celèbre en Parlament basc", hig.

Totun, Arzallus expliquèc qu'aguesta redaccion deth document sonque preten deishar clar que non i a basa legau entà anullar era decision deth Parlament, mès s'eth TC non se pronòncie abantes de junhsèga o ac hè a favor deth Govèrn, eth PNB votarà en Parlament que se respècte era sentència e es kurds non s'amassen ena

cramba basca. "Non mos afècte que non se celèbre aquera amassada, ac sentiram tada eri [es kurds], ço que mos preoche ei que sigue un degrauege entà ua capacitat deth Parlament basc", higeç.

Era declaracion dera Assemblèa Nacionau deth PNB reitèra qu'era cession deth Parlament basc tàs kurds non tanh ara competència deth Govèrn en ço que hè ara politica exteriora e ditz qu'era decision qu'adòpte eth TC servirà entà "comprovar enquia quin punt aguest Estat que nomenen de Dret a bona salut democratica".

Eth PNB assegure que "non guanhe arren" tanb era amassada des kurds en Vitòria, mès se tracte d'ua "qüestion de solidaritat e de sensibilitat democratica, dera quau d'auti ne manquen de manèra escandalosa".

Critique tanben durament eth Govèrn perque "non a empach en enviar avions contra era brutalitat sèrbia e en defensa dera autonomia kosovara, en tot qu'empare ua brutalitat encara mès grana: era tirania deth Govèrn turc que massacre non mens crueument as kurds en sòn territòri".

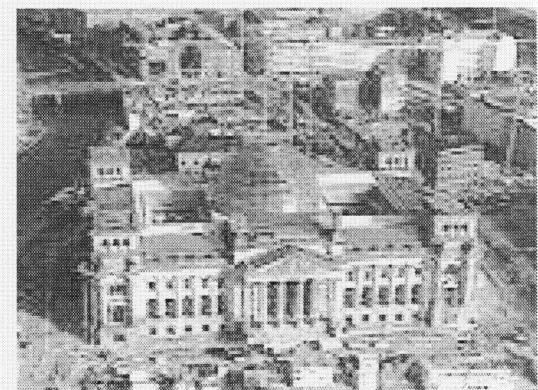
TOT UN SIMBÈU DES NAUI TEMPSI

Era television publica alemana ZDF cambièc dimenge eth nòm deth sòn informatiu de Bonn-Direkt per Berlin-Direkt, pr'amor qu'era cramba baisha deth Parlament -Bundestag- inaugurèc ager eth Reichstag. Berlin recupèra, de hèt, eth protagonisme politic en Alemanha. Se comence a parlar dera naua 'Republica de Berlin'.

Eth Reichstag s'a convertit en emblèma dera naua grana Alemanha reunificada. Testimòni de pèira, tanb 105 ans d'istòria, eth monument barròc siguec erigit per Prússia, cremat pes nazis, bombardat pes aliadi e abandonat ara sua sòrt pendent 50 ans pera Alemanha comunista.

Eth sòn rebastiment, òbra der arquitecte britanic Norman Foster, a durat quate ans e a costat 350 milions d'euros. Era sua màger jòia: era copola acristalhada de 3.000 mètres quarradi e 23 mètres de nau-tada.

Entre es sòns monumentaus paredaus conviuen un passat plen d'ombres e un futur cargat d'esperances.

Editor e director: Joan Ramon Colomines-Companys.
e-mail: jrec@apdo.com
Informatica e dessenh: Marc Colomines i Nadal.
Equip de correctors: Xavier Guiterrez.
Equip comerciau: Ramon Agullo i Teixidor.
Impressio: Xerox's Document Center 220 ST d'ETH DIARI
Tirada: 1000 exemplars.

Edite ETH DIARI
Familia Colomines
Centre d'estudis VIVÈNCIA ARANESA
Aula Europa des Pirineus (Val d'Aran)
Carrer Doctor Manel Vidal
locau num. 5
(Darrèr edifici/ Ath cant der Espiau)
25530 Vielha-Val d'Aran
Telefon: 07364172
Fax: 073640871
E-mail: vivenciaranesa@ctv.es